

יוסף הצדיק

השאלה שבולט כאן זה למה הודו תושבי מצרים ליוסף על שלקח אדמתם? עלינו לבדוק את משמעות המלה תנואה. ושנית עלינו לעיין ולהבין את המס שהטיל יוסף עליהם. נמצא שיוסף אסף את כל אדמת מצריים לפרעה ובאותו מעשה הביע רחמים כלפי עניי הארץ ונתן להם אפשרות לחיות. חשוב להזכיר שיוסף הוערך בעיני אחיו ובעיני תושבי מצרים גם יחד, ונחשב עוד בחייו כבעל חכמת ה" ואיש רחמים בידי כולם

בראשית פרק מז

(יח) ונתתם השנה ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם הכסף ומקנה הבהמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אם גוינתנו ואדמתנו:

(יט) למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהייה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ומן זרע ונהייה ולא נמות והאדמה לא תשם:

(כ) ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ונתהי הארץ לפרעה:

(כא) ואת העם העביר אתו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו:

(כב) רק אדמת הפהנים לא קנה כי חק לפהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על פן לא מכרו את אדמתם:

(כג) ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה:

(כד) והייה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם:

(כה) ויאמרו התינתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה:

שמות פרק כג פסוק י

ושש שנים תזרע את ארצה ואספת את תבואתה:

ויקרא פרק כג פסוק ט

אך בתמישה עשר יום לחדש השביעי באספתם את תבואת הארץ תחגו את חג יקנן שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון:

ויקרא פרק כג פסוק לט

אִךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפֹּכֶם אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תִּחַגְּוּ אֶת חֹג יִקְנֹק לְשִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שְׁבַתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן:

ויקרא פרק כה פסוק ג

שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר פְּרִמָּה וְאַסְפֹּת אֶת תְּבוּאָתֶיהָ:

דברים פרק יד פסוק כח

מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בְּשַׁעֲרֶיךָ:

יהושע פרק ה פסוק יב

וַיִּשְׁבֹּת הַמֶּן מִמִּקְרַת בְּאֶכְלָם מִעֲבוּר הָאָרֶץ וְלֹא הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאֹת אֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא: ס

רמב"ן בראשית פרק מז פסוק יט

(יט) **קנה אתנו ואת אדמתנו** – הנה אמרו לו שגם גופם יקנה לעבדים לפרעה, וכן אמר הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם, אבל אמר ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו, ולא אמר שיקנה גופם, רק האדמה: והטעם כי הם אמרו לו שיקנה אותם לעבדים עושי מלאכת המלך כרצונו, והוא לא רצה רק לקנות את האדמה, והתנה עמהם שיעבדו אותה לעולם ויהיו בה אריסי בתי אבות לפרעה, ואחרי כן אמר להם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה, לא לעבדים כאשר אמרתם לי, רק עם האדמה תהיו לו.

והנה ראוי שיטול המלך שהוא אדון הקרקע ארבע הידות ואתם החמישית, אבל אני אתחסד עמכם שתטלו אתם חלק בעל הקרקע ופרעה יטול החלק הראוי לאריס, אבל תהיו קנוים לו שלא תוכלו לעזוב את השדות. וזה טעם מה שנדרו לו והאדמה לא תשם, שלא תשם לעולם. ולכך אמרו לו נמצא הן בעיני אדוני, שהקלת עלינו ליטול ארבע הידות שנוכל לחיות בהם, והיינו עבדים לפרעה, כאשר נדרנו שנעבוד את האדמה לרצונו:

אברהם יהודה

כד (והינה בתבואת ונתתם תמישית לפרעה וארבע הידות יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיםכם ולאכל לטפכם):

הרעיון של “**ונתתם תמישית לפרעה**” הוא ברור לחלוטין; אבל משמעות למילה “**בתבואת**” לא ברור. האם הכוונה היא לחמשת מיני דגן, חטה, שעורה, כוסמת, שיבולת שועל ושיפון, אז זה בטוי

הכולל כל מוצרי השדה, כולל ירקות ופירות כגון מלון וכדומה. אם הביטוי "טבואות" מתייחס רק לדגנים. אז היו הרבה גידולי קרקע שלא היו מחיבים במס חמישית

כדי להבין זאת, יש לציין כי המצרים מאז ומתמיד, השדות לא שתלו חיטה שנה אחרי שנה. שנה אחת שתלו חיטה. ובשנה שעורה, או כוסמין, שיפון או ירקות כמו בצל. ובשנה השלישית זה היה בדרך כלל נשאר חרוש ומובר. כך אמרו המצרים: שנת חיטה, שנת שעורה, ושנת דשא, שנת פראי. לפעמים היו שני יבולים באותה שנה, כפי שקורה לעתים קרובות במצרים העליונה.

יתכן שיוסף הדגיש את המילה "טבואות" כי רק טבואות דגן היו חייבים במס היחמישית, ירקות וגידולי שדה אחרים היו פטורים. סביר להניח שגם הכרמים והפרדסים היו פטורים מאתו מס.

משמעות הדבר היתה ניכר לטובת האיכרים. כתוצאה מפעולתיו של יוסף השתחררו האיכרים מעול בעליהם, ויאמרו "החיתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה": הוא התקבל בעיני האיכרים כמיטיב גדול. כדי לעורר את התלהבותם ואת הכרת הטוב הם מבטעים במליה אחת "החיתנו", ומשמעותו "אתה הצלת את חיינו".

אברהם שלום יחזקאל יהודה (באנגלית); **Abraham Shalom Yahuda** :

לחץ כן לקרא עוד